

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KOMISIJA

IŠVADA DĖL SEIMO NARIO AUDRIO ŠIMO ELGESIO

2020-09-30 Nr. 101-I-18

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Etikos ir procedūrų komisija (toliau – Komisija): Antanas Matulas, Aušrinė Norkienė, Petras Čimbaras, Viktorija Čmilytė-Nielsen, Virgilijus Poderys, Kazys Starkevičius, Dovilė Šakalienė, Ona Valiukevičiūtė, gavusi Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkės Fainos Kukliansky 2020 m. gegužės 29 d. prašymą įvertinti Seimo nario Audrio Šimo elgesį Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto 2020 m. gegužės 20 d. posėdyje ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto (toliau – Seimo statutas) 78 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata, teikia šią išvadą.

Etikos ir procedūrų komisija **nustatė**:

2020 m. gegužės 20 d. vyko Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (toliau – Komitetas) posėdis. Komiteto posėdžio darbotvarkėje trečiuoju klausimu buvo įrašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 metų ataskaitos svarstymas. Komiteto pirmininkui Dainiui Gaižauskui paskelbus balsavimą dėl pritarimo Vyriausybės ataskaitai, Seimo narys A. Šimas aukštyn pakėlė ištiestą ranką, iškeldamas du pirštus. Šis Komiteto posėdis buvo viešai transliuojamas youtube kanalu (https://www.youtube.com/watch?v=pOA_Tm-uvWA&t=14066s).

Pareiškėjai savo prašyme nurodė, kad A. Šimas balsavo pagal nacistinės Vokietijos laikais egzistavusį pasisveikinimą. Rašte pabrėžiama, kad rankos iškėlimas tokiu būdu (iškeliant du pirštus) žydų tautybės asmenims asocijuojasi su Vokietijos nacionalsocialistų partijos vadovo Adolfo Hitlerio šloviniu ir garbinimu, taip pat su brutaliu žydų žeminimu ir žudymu.

Seimo 2020 m. gegužės 28 d. rytiniame plenariniame posėdyje, Seimo narėms Dovilei Šakalienei ir Aušrinei Armonaitei viešai iškėlus klausimą dėl šio gesto, Seimo narys A. Šimas pasisakė dėl savo balsavimo Komiteto posėdyje: „*Gerbiami kolegos, tarybos posėdyje balsavimas yra rankos pakėlimas. Jeigu nesuprato žmonės mano balsavimo, labai atsiprašau, bet nebuvo susiję nei su jokiais veiksmais, nei prieš ką jie nukreipti. Aš keliu ranką. Dabar galėsiu nekelti rankos, aš*

galėsiu balsuoti taip, kaip jūs, – atsistoju, rankos kišenėse. Per posėdį nėra mygtukų. Per posėdį balsavimas vyksta rankos pakėlimu. Rankos pakėlimas tikrai nebuvo su niekuo susijęs. Dar kartą sakau – labai apgailestauju, jeigu kas nors ne taip suprato mano balsavimą.“

Seimo narys A. Šimas 2020 m. birželio 18 d. Komisijai pateiktame paaiškinime nurodė: „2020 m. gegužės 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo rytiniame plenariniame posėdyje aš visų atsiprašiau už gegužės 20 dienos NSGK posėdyje vykusį balsavimą, kuris kai kam sukėlė tam tikrų klausimų ir abejonių. Paaiškinau ir atsiprašiau, kad aš ne kartą minėtame posėdyje ne kartą kėliau rankas balsuodamas ar norėdamas pasisakyti. Apgailestauju, jeigu mano rankų judesiai Jums pasirodė dviprasmiški ir sudarė įspūdį įvairioms interpretacijoms. Kadangi Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto salėje nėra elektroninio balsavimo, todėl balsuojama rankos pakėlimu. <...> Dar kartą apgailestauju dėl įvykusio balsavimo NSGK posėdyje. Pasižadu, kad mano elgesys, judesiai ateityje nekels dviprasmiškų abejonių.“

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalyje skelbiama, kad žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. To paties straipsnio 4 dalyje skelbiama, kad laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 524 straipsnyje numatyta atsakomybė asmenims už nacistinių ar komunistinių simbolių platinimą ar demonstravimą, tačiau už nacistinių gestų demonstravimą nei baudžiamoji, nei administracinė atsakomybė Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra numatyta.

Valstybės politikų elgesio kodekse įtvirtinti elgesio principai, kuriais politikai privalo vadovautis viešajame gyvenime: 1) pagarbos žmogui ir valstybei principas, įpareigojantis politikus laikytis žmogaus teisių ir jas užtikrinti, vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucija ir teise, didinti pasitikėjimą valstybe ir jos institucijomis; 2) *teisingumo* principas, įpareigojantis politikus vienodai tarnauti visiems žmonėms nepaisant jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, išsilavinimo, religinių įsitikinimų, politinių pažiūrų, amžiaus ar kitų skirtumų; 3) *sąžiningumo principas*, įpareigojantis politikus pareigas eiti sąžiningai ir laikytis aukščiausių elgesio standartų, vengti situacijų, galinčių paveikti sprendimų, kurie sukeltų visuomenėje abejonę, priėmimą; 4) *skaidrumo ir viešumo* principas, įpareigojantis politikus nekelti abejonių dėl sąžiningumo priimančiam sprendimui, taip pat pateikti visuomenei savo elgesio ir sprendimų motyvus, visada laikytis atvirumo ir viešumo, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, ribojančius informacijos atskleidimą, deklaruoti savo privačius interesus; 5) *padorumo* principas, įpareigojantis politikus elgtis deramai pagal einamas pareigas, vengti situacijų, kai politiko elgesys kenktų institucijai, kurioje jis eina pareigas, reputacijai ir autoritetui; 6) *pavyzdingumo* principas, įpareigojantis politikus deramai elgtis

visuomenėje, laikytis visuotinai pripažįstamų dorovės, moralės ir etikos normų; 7) *nesavanaudiškumo* principas, įpareigojantis politikus tarnauti valstybei ir visuomenės interesams, vengti tariamų ar tikrų viešųjų ir privačių interesų konfliktų, jiems iškilus, imtis visų reikiamų priemonių, kad jie būtų išspręsti greitai ir atitiktų visuomenės interesus, nenaudoti savo pareigų ar padėties siekiant daryti įtaką kito asmens sprendimui, kuris galėtų būtų naudingas politikui ar jo artimam asmeniui; 8) *nešališkumo* principas, įpareigojantis politikus neturėti sutartinių ar kitų santykių, kurie galėtų kliudyti atlikti valstybės politiko pareigas ir varžytų jo apsisprendimo laisvę priimant sprendimus, taip pat būti objektyviam priimant sprendimus ir vengti išankstinio nusistatymo; 9) *atsakomybės* principas, įpareigojantis politikus atsakyti už savo elgesį viešajame gyvenime, priimamus sprendimus ir atsiskaityti už juos visuomenei (Valstybės politikų elgesio kodekso 4 straipsnio 1-9 punktai).

Valstybės politikų elgesio kodekso 9 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Komisija gali nutraukti tyrimą, jeigu iki tyrimo pabaigos valstybės politikas savo elgesį ar veiklą pripažino neetiškais, nesuderinamais su savo pareigomis ar institucija, kurioje jis eina pareigas, ir dėl to viešai atsiprašė.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pažymėta, jog iš Seimo nario priesaikos, Seimo nario konstitucinio statuso kyla reikalavimas, kad Seimo narys, be kita ko, elgtųsi sąžiningai, vengtų elgesio, žeminančio Seimo – Tautos atstovybės reputaciją ir autoritetą (Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada).

Komisija kreipėsi į Žmogaus teisių stebėjimo institutą ir Lietuvos žmogaus teisių centrą dėl ekspertinio įvertinimo, tačiau išvadų nebuvo gauta.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija savo sprendimuose yra ne kartą pabrėžusi, kad Seimo nariams yra taikomi aukštesni veiklos skaidrumo ir atsakomybės standartai nei paprastiems valstybės pareigūnams ar tarnautojams. Visuomenė turi pagrįstų ir teisėtų lūkesčių, kad Seimo nariai veikia laikydamiesi aukštesnių moralės ir tarnybinės etikos principų.

Pabrėžtina, kad Lietuvoje vykęs holokaustas buvo ypatingai žiaurus. Iki nacių–sovietų karo Lietuvoje gyveno apie 208 tūkst. žydų. Nacių okupacijos metais savo istorija ir kultūra garsi Lietuvos žydų bendruomenė (litvakai) buvo beveik visiškai sunaikinta: nužudyta apie 195–196 tūkst. Lietuvos žydų.

Etikos ir procedūrų komisija **konstatuoja**:

1. Seimo narys A. Šimas Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto 2020 m. gegužės 20 d. posėdyje balsavo iškeldamas ištįstą dešinę ranką su dviem ištįstais pirštais. Tokio pobūdžio gestas viešojoje erdvėje sukėlė svarstymų dėl Seimo nario A. Šimo sąmoningo bandymo imituoti nacistinės Vokietijos laikotarpiu naudotą pasisveikinimo būdą.

2. Pagarba ir jautrumas holokaustą patyrusių asmenų bei jų artimųjų jausmams bei pareiga Seimo nariams, kaip Tautos atstovams, laikytis aukštesnių moralės ir etikos principų, suponuoja

Seimo narių atsakomybę vengti poelgių, kurie gali būti vertinami kaip nepagarbūs ir skaudinantys asmenis, patyrusius holokaustą ir kitokias nacistinio režimo represijas, bei menkinantys Seimo, kaip Tautos atstovybės, reputaciją.

3. Pasisakyme, kurį Seimo narys A. Šimas traktavo kaip atsiprašymą, nėra apgailestaujama dėl to, kad atlikti veiksmai galėjo įžeisti holokausto aukas bei jų artimuosius. Priešingai, apgailestaujama, kad kiti asmenys neteisingai suprato Seimo nario veiksmus. Toks pasisakymas nėra laikytinas atitinkančiu Valstybės politikų elgesio kodekso 9 straipsnio 2 dalį.

Etikos ir procedūrų komisija **nusprendė:**

1. Seimo narys Audrys Šimas pažeidė Valstybės politikų elgesio kodekse įtvirtintą pagarbos žmogui ir valstybei principą.

2. Rekomenduoti Seimo nariui Audriui Šimui vengti elgesio, kuris gali būti vertinamas kaip nepagarbus, įžeidžiantis ar žeminantis atskirus asmenis ar jų grupes.

Balsavimo rezultatai: už – 5, prieš – 1, susilaikė 2.

Pagal Valstybės politikų elgesio kodekso 10 straipsnio nuostatą Komisijos sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka per vieną mėnesį nuo sprendimo paskelbimo arba jo įteikimo valstybės politikui, dėl kurios yra priimtas sprendimas, dienos.

Komisijos pirmininkas

Antanas Matulas